

Minäkö perhetyön tekijä?

Kirkon kasvatuksen ja diakonian alojen työntekijöiden näkemyksiä perhetyöstä

Opinnäytetyö (YAMK/2019)

Tiina Huhtala

Heidi Namuhuya

Kirkkohallitus toteutti kyselyn ev-lut kirkon perhetyöstä kasvatuksen ja diakonian alojen työntekijöille vuoden 2017 aikana. Kysely oli aineistona tutkimukselle, jolla kartoitettiin perhetyön linjausten tunnettavuutta sekä perhetyöhön liittyviä haasteita, tuen tarpeita ja arviointia. Tutkimustulokset ovat työntekijöiden näkemyksiä perhetyön tilanteesta tällä hetkellä seurakunnissa.

Perhe ja perhetyö käsitteinä ovat laajoja ja niiden sisällöt ymmärretään monin eri tavoin. Tutkimusta kirkon perhetyöhön liittyen on kovin hajanaisesti löydettävissä ja mielenkiintoista tarkennettavaa ja tarkasteltavaa vielä löytyy. Seurakuntien käytännöt ovat moninaisia ja työntekijöiltä löytyisi paljon annettavaa perhetyön tutkimukselle.

Kirkon perhetyötä ohjaavat lyhyesti ilmaistuna kirkon viralliset linjaukset. Nykyisissä linjauksissa korostetaan toisaalta naisen ja miehen parisuhdetta perheen perustana ja toisaalta monimuotoisuuden hyväksymistä ihmisarvosta käsin. Ympärillä oleva todellisuus perheistä on moninainen ja se haastaa seurakunnan työntekijöitä miettimään omaa suhtautumistaan perheiden parissa tehtävään työhön sekä kirkon linjauksiin.

Kirkossa käydään edelleen haastavaa teologista keskustelua avioliitosta ja jännitettä tästä syntyy väistämättä niin yhteiskunnan ja kirkon välille kuin kirkon sisällä työntekijöiden kesken ja suhteessa seurakuntalaisiin. Työntekijät voivat olla hyvinkin vaativassa ja ristiriitaisessa tilanteessa teologisen tulkinnan ja käytännön perhetyön toteuttamisen kanssa.

Hieman huolestuttavaa oli tutkimuksesta saatu tieto siitä, miten hyvin kirkon kasvatuksen ja diakonian alojen työntekijät tunsivat julkaisun, jossa perhetyön suuntaviivat ja linjaukset on esitelty. Vain noin puolet olivat tutustuneet asiakirjaan. Tämä on huolestuttavaa siksi, että perheet ovat nykyisessä strategiassa kirkon tärkeimpiä yhteistyökumppaneita ja aktiivisia toimijoita. Ja siksi, että tutkimus osoitti perhetyön kuuluvan kaikkien työntekijöiden vastuulle jossain muodossa. Työntekijä voi kohdata perheen yhden tai useamman jäsenen kautta, jolloin perhe on kohtaamisessa aina jollain tapaa läsnä. Tällaiseen perhelähtöiseen ajatteluun on ohjattu työntekijöitä jo yli kymmenen vuotta muun muassa edellä mainitun julkaisun avulla.

Perhetyö voidaan käsittää monin eri tavoin ja määritellä laajasti tarkoittamaan perheen hyvinvoinnin tukemista. Perhetyötä toteutetaan seurakunnissa useilla työaloilla ja monen eri ammattiryhmän toimesta. Varhaiskasvattajat ja papit koettiin eniten perhetyön toteuttajiksi. Varhaiskasvattajat kohtaavat perheitä viikoittain niin erilaisissa ryhmissä kuin yksilöinä ja papit ovat osa perheiden elämää esimerkiksi kaikissa toimituksissa. Seuraavaksi eniten perhetyön toteuttajiksi miellettiin diakoniatyöntekijät sekä nuorisotyönohjaajat. Diakoniatyöntekijät kohtaavat perheitä monenlaisissa elämäntilanteissa ja nuorisotyönohjaajat ovat mukana perheiden elämässä nuoren kohtaamisen ja rippikoulujen kautta.

Miten seurakunnissa sitten huomioidaan perhetyön moninaisuus ja työntekijöiden erilaiset vahvuudet? Kasvatuksen ja diakonian alojen työntekijöiden mielestä perhetyö sisältyy olemassa oleviin virkanimikkeisiin, mutta ammattiryhmien koulutustaustojen ja tehtävänkuvien perusteella eri painotuksilla. Perhetyö oli huomioitu seurakunnan työntekijöiden tehtävänkuvauksissa vaihtelevasti. Esimerkiksi nuorisotyönohjaajista

vain kolmasosa ajatteli, että perhetyö olisi otettu huomioon heidän tehtävänkuvauksissaan. Millaisia muutoksia seurakunnan työhön tulisi, jos kaikkien tehtävänkuvauksiin lisättäisiin myös perhetyö? Eri työntekijäryhmien koulutustaustat antavat erilaisia valmiuksia perhetyön toteutukseen.

Osassa seurakuntia on nimitetty perhetyötä tekemään perhetyöntekijöitä. Kyselyyn oli vastannut lähes 30 perhetyöntekijä tittelillä työtä tekevää. Näissä koulutustaustasta löytyi viittä eri ammattinimikettä, jotka olivat varhaiskasvattaja, lapsityönohjaaja, nuorisotyönohjaaja, diakoni ja pappi. Mutta onko kirkkoon tarpeellista perustaa perhetyöntekijän virkanimike, jonka kelpoisuusvaatimukset määriteltäisiin vai riittäisikö, että vahvistetaan olemassa olevien koulutusten ja kelpoisuuksien sisältöjä perhetyön tavoitteiden näkökulmasta?

Moniammatillisesta yhteistyöstä perhetyössä on seurakunnissa jo kokemusta. Vuonna 2016 tehdyssä tutkimuksessa (Sutinen) ilmeni, että seurakunnissa on voitu perustaa moniammatillisia perhetyön tiimejä työn toteuttamiseksi. Tästä tutkimuksesta ei löydy vahvistusta sille, että moniammatillisia perhetyöntiimejä olisi perustettu seurakuntiin runsaasti. Sen sijaan noin puolet työntekijöistä ajatteli, että yhteistä visiota perhetyöstä ei ole. Moniammatillinen tiimi ei siis näyttäisi olevan vallitseva perhetyön toteuttamisen malli. Kirkon nelivuotiskertomuksen (2012) mukaan perhetyöntiimejä on kuitenkin perustettu jo vuoteen 2011 mennessä kolmasosaan seurakunnista ja uusia oli suunniteltu perustettavan.

Suuri haaste kirkon perhetyössä on tutkimuksen mukaan myös siinä, että perhetyö koettiin työntekijälähtöiseksi eikä yhteistyötä siis eri työmuotojen välillä koettu olevan riittävästi. Käytännössä riippuu siis edelleen hyvin paljon työntekijästä, mahdollisesti koulutustaustasta ja omasta mielenkiinnosta ja vahvuuksista, miten perhetyötä tehdään. Perhettä ei käytännössä nähdä myöskään kumppanina eri työaloilla, vaan perhetyö ja siihen liittyvät työnteon ajatukset liittyivät vahvasti pikkulapsiperheisiin ja varhaiskasvatukseen.

Kolmasosa tutkimuksen vastaajista koki, ettei perhetyö ole uudistunut perheiden tarpeet huomioon ottaen. Nuorisotyönohjaajat kokivat muita enemmän perhetyön uudistuvan ilman, että perheiden tarpeita otetaan huomioon. Tämä voi selittyä myös sillä, että perhetyön ei katsota kuuluvan nuorisotyönohjaajien työnkuvaan, vaikka heillä voi työn sisällöissä olla perhetyön kriteerit täyttäviä työtehtäviä.

Seurakuntien työtä ohjaavissa linjauksissa ja strategiassa painottuu vahvasti lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden vahvistaminen sekä työn painopisteen muuttaminen työntekijä sekä työala lähtöisestä työn suunnittelusta seurakuntalaiset huomioivaan ja heistä lähtevään työn suunnitteluun. Näiden painotusten valossa seurakunnissa olisi mahdollisuus uudistaa toimintatapoja perhelähtöisemmäksi ja asettaa perhelähtöinen ajattelu ja työote yhdeksi kaikkia työmuotoja yhdistäväksi tekijäksi. On hyvä tavoite, että perheet itse olisivat mukana perhetyön tavoitteiden luomisessa ja toiminnan arvioinnissa, mutta kuinka usein tämä todella toteutuu? Tähän on mahdollista kuitenkin päästä, tai ainakin muutos olisi toivottava ja kirkon tavoitteiden mukainen.

Työntekijät tarvitsevat perhetyöhön ja perhelähtöisen työotteeseen vahvistamiseksi tukea. Eniten työntekijät kaipasivat käytännön toimintamalleja työnsä tueksi. Tuen tarpeet kuitenkin vaihtelivat hieman ammattiryhmittäin. Diakonit kaipasivat muita ammattiryhmiä enemmän perhelähtöisen tiimin perustamista seurakuntiin. Perhetyöntekijöiden tärkein työn tuen tarve oli foorumi, jossa voidaan jakaa hyviä toimintamalleja ja kokemuksia perhetyöstä. Tutkimuksen mukaan seurakunnissa tehtävän perhetyön tueksi kaivattiin eniten käytännön toimintamalleja, foorumeja kokemusten ja hyvien käytäntöjen jakamiseen sekä lisätietoa perhelähtöisestä työotteesta.

Perhetyöntekijät ja perheneuvojat eivät kaivanneet työnsä tueksi lisää tietoa perhelähtöisestä työotteesta, vaan foorumia, jossa hyviä käytäntöjä jaetaan. Tällainen foorumi koettiin tarpeelliseksi myös nuorisotyönohjaajien vastauksissa. Voisivatko perhetyön viroissa töitä tekevät työntekijät olla avaintekijöitä

tällaisten yli työalojen menevien foorumeiden perustamisessa omiin seurakuntiin? Näin perhetyön linjaukset voisivat tulla kaikille tutuiksi ja yhteinen näky perhetyöstä vahvistuisi eri työalojen välillä.

Käytännössä työn tukeminen on kirjavaa ja kukin hiippakunta vastaa sen toteutuksesta itsenäisesti. On koulutusta, työntekijöiden tapaamisia, vertaistukea, oman työn jakamisen mahdollisuuksia sekä perhelähtöisen työtteen esillä pitämistä.

Perhetyön tavoitteiden toteutumista arvioitiin seurakunnissa enimmäkseen toimintaa ohjaavien toimintasuunnitelmien ja toimintakertomusten avulla. Seurakunnissa tilastoitiin kävijämääriä, kerättiin palautetta sekä keskusteltiin tavoitteiden toteutumisesta erilaisissa kokouksissa seurakunnan sisällä sekä harvoin yhteistyötahojen kanssa. Huomiota herättävää oli, ettei läheskään kaikissa seurakunnissa arvioitu perhetyön tavoitteiden toteutumista lainkaan tai ei tiedetty, miten seurakunnassa perhetyötä arvioidaan.

Ilahduttavaa on, että työntekijät toivovat seurakunnan perhetyön tavoittavan monenlaisia perheitä. Työntekijät toivovat perheitä kohdattavan enemmänkin tuen tarpeen kuin perhemallin perusteella. Perherakenteiden muuttumisesta on kirkon kasvatuksen ja diakonian alojen työntekijöillä ymmärrystä. Tämä näkyy toiveena kohdata erikseen yksinhuoltajaperheitä, uusperheitä sekä vähemmistöryhmiä kuten maahanmuuttaja- tai sateenkaariperheitä. Työntekijöiden mielestä perhemuoto tai avioliitto perherakenteena ei vaikuta siihen, keitä ollaan valmiita kohtaamaan perhetyössä.

Huhtala, T. & Namuhuya, H. (2019) Minäkö perhetyön tekijä?
Kirkon kasvatuksen ja diakonian alojen työntekijöiden näkemyksiä perhetyöstä.
Saatavilla <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201903183323>

Sutinen, P. (2016) Perhetyö seurakuntien työntekijöiden näkökulmasta. Teoksessa Valtonen, M. & Sutinen, P. (toim.) Varhaiskasvatus ja perhetoiminta seurakunnissa (s 71–87). (Diak työelämä 6). Helsinki: Diakonia-Ammattikorkeakoulu